

Uitgangspunten

De werkgroep heeft voor deze startnotitie een aantal uitgangspunten opgesteld die leidend zijn voor de aanpak om tot een wijkuitvoeringsplan te komen:

1. De energietransitie is een uitdaging van ongekende weerga. De keuzes en uitvoering zijn complex en tijdrovend. In 2050 zal de vraag naar energie volledig door schone energie zijn beantwoord. Bij schone energie komt bij het opwekken ervan geen CO₂-vrij in zowel directe als indirecte zin. De hoeveelheid schone energie voor de bewoner is direct afhankelijk van de beschikbare opwekkings- en transportcapaciteit. Besparen van energie en het uitbreiden van opslagcapaciteit hebben vergelijkbare prioriteit. Bij de energietransitie gaat het naast warmte ook om koeling en energieopslag. In de gebouwde omgeving is de transitie alleen succesvol als bewoners er direct bij betrokken zijn en wanneer zij bij de besluitvorming een doorslaggevende stem hebben. Daarvoor moeten betrouwbare en verifieerbare gegevens beschikbaar zijn.
2. Bewoners krijgen een gelijke behandeling. Vanwege beperkingen van de lokale infrastructuur en beschikbare voorzieningen in Leiden zal per buurt of stadsdeel mogelijk op een andere wijze vorm en inhoud moeten worden gegeven aan de energietransitie. Zo is bijvoorbeeld bekend dat met de capaciteit van de WarmtelinQ slechts 30% van de gebouwde omgeving in Leiden kan worden aangesloten. Ook de doorslaggevende stem van bewoners leidt tot verschillende keuzes. De betrokken overheden dragen er zorg voor dat de aangeboden oplossingen betaalbaar zijn voor de bewoner. Waar nodig zal een tegemoetkoming voor bewoners door de betrokken overheden gedaan worden. De gemeente faciliteert organisatorische, bestuurlijke en technische ondersteuning bij de collectieve oplossing
3. De startnotitie voor het wijkuitvoeringsplan Merenwijk-Laag wordt opgesteld door de werkgroep Energietransitie Merenwijk-Laag. De gemeente, DEM en Tegengas zijn permanente leden. De definitieve versie van de startnotitie wordt pas opgesteld als het advies van de agenda-leden - de drie woningcorporaties en Liander - en het advies van de Bewonersklankbordgroep is ontvangen. Ook worden mogelijkheden tot samenwerking bezien met de opstellers van de twee overige startnotities in de Merenwijk. De vastgestelde Startnotitie Merenwijk-Laag wordt ter akkoord aangeboden aan het College van B&W en ter informatie aan de gemeenteraad gestuurd.
4. Het wijkuitvoeringsplan gaat uit van een geïntegreerde aanpak van warmte, koeling, opslag en elektriciteit, en streeft naar een oplossing met een toekomstbestendigheid van tientallen jaren. Bij de nodige investeringen wordt alleen energie van schone bronnen gebruikt die bovendien, betaalbaar is. Bovendien wordt aan de koelingsvraag voldaan en zijn de oplossingen technisch uitvoerbaar. Tevens wordt rekening gehouden met de effecten van het beleid dat inzet op circulair denken en handelen.
5. De keuzes van bewoners in de Merenwijk zijn doorslaggevend in het wijkuitvoeringsplan. Een zo breed mogelijke inventarisatie van oplossingen voor de energietransitie (hierna 'oplossingen') is daarvoor de eerste stap. Die vloeien voort uit de resultaten van de wijk-brede enquête en voorstellen van de werkgroep. De resultaten van de enquête geven duidelijk inzicht in de huidige situatie, de reeds genomen maatregelen door bewoners en hun plannen om over te schakelen op energie uit schone bronnen.

6. Als tweede stap zal een onderzoeksbureau de screening van deze mogelijkheden doen en specifiek letten op de toepassing hiervan in Merenwijk-Laag. Bewoners krijgen de gelegenheid op basis van deze gegevens het aantal oplossingen via de keuze van bewoners terug te brengen tot maximaal zeven. Een variant waarin alle huizen verplicht aangesloten moeten worden op één collectieve oplossing is daarbij niet aan de orde. Het is zeer goed mogelijk dat niet iedere buurt in Merenwijk-Laag op dezelfde oplossing uitkomt. In dat geval ontstaan er meerdere kavels in de Merenwijk en zal de werkgroep hier een voorstel voor doen. Dit voorstel is gebaseerd op de enquête en het onderzoek.
7. De wijze van aanbesteding, het formuleren van de opdracht en de keuze van een onderzoeksbureau is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de werkgroep. De resterende oplossingen worden vervolgens gedetailleerd onderzocht en gerapporteerd door het gekozen externe bureau waarbij de werkgroep stapsgewijs en intensief wordt betrokken. In het rapport worden geen keuzes gemaakt. Het niveau van het onderzoek levert gegevens op met voldoende diepgang en betrouwbaarheid voor wat betreft schone bronnen, haalbaarheid, kosten (maatschappelijk en voor deelnemers) en risico's om een fundament te leggen voor het moment waarop de contracten worden getekend voor het aanpassen, het verwarmen en koelen van de woning. Dat geeft optimale garanties voor een transparante procedure die verrassingen voorkomt. Er blijft altijd de mogelijkheid van contra-expertise.
8. De laatste fase van het keuzeproces vraagt nog nadere uitwerking. Wel stellen we voor om stemprocedure te laten plaatsvinden met de bewoners. Welke concrete vragen moeten worden gesteld, is nog niet te zeggen en het vraagt nadere doordinking hoe in deze fase om te gaan met meerdere collectieve - denk aan warmtenet op afvalzuivering, warmte-koude-opslag netwerk, warmtenet op aquathermie - en meerdere individuele oplossingen. Bewoners kunnen via een peiling hun keuzes aangeven ten aanzien van de zeven mogelijke oplossingen. Bij het schrijven van deze startnotitie denken we dat een quorum van 33% zou kunnen werken. Dit wordt door de werkgroep nog nader besproken. Als er één of meer collectieve oplossingen overblijven, wordt nagegaan in welke vorm dit wordt uitgewerkt. Bewoners kunnen in dit geval kiezen voor het zelf organiseren van de warmte- en koude-oplossing in een coöperatieve opzet (een zogenaamde 'warmtegemeenschap') of voor een warmte- en koude-oplossing die wordt aangeboden door een warmtebedrijf dat voor minstens 50% publiek eigendom is. Zoals gezegd, is het voor bewoners te allen tijde mogelijk om te kiezen voor een individuele aardgasvrije oplossing en is een aansluiting bij een warmtegemeenschap of warmtebedrijf niet verplicht.
9. De gemeente erkent de noodzaak van het beschikbaar zijn van collectieve voorzieningen voor individuele oplossingen, met name de levering van elektriciteit. Er worden afspraken gemaakt met Liander om dit handen en voeten te geven. Daarbij worden tevens het grote belang en de concrete mogelijkheden van particuliere- en buurtopslag van energie meegenomen.
10. Voor collectieve oplossingen wordt, voor zover door bewoners aangegeven, gebruik gemaakt van lokale en hernieuwbare duurzame bronnen waarbij opslag een essentiële voorwaarde is. Het overschot aan energie in de zomer en het tekort in de winter wordt op een slimme wijze opgeslagen en beheerd. Verder wordt bij elk systeem aangetoond dat het betaalbaar is, dat de feitelijke CO₂ uitstoot stapsgewijs wordt verminderd en uiteindelijk uiterlijk in 2050 op nul uitkomt. Voor elke collectieve oplossing komt eerlijke en volledige informatie tijdig beschikbaar voor bewoners. Er is geen verplichting tot aansluiting op collectieve systemen.

11. Voor individuele koeling, warmtepompen en elektrische verwarming is voldoende elektriciteit beschikbaar. De volledige overschakeling naar schone energie is uiterlijk 2050 voltooid. Een exacte datum voor de beëindiging van de aardgaslevering is nog niet te geven. Dat hangt van verschillende factoren af, zoals de technische levensduur van infrastructuur en hybride warmtepompen, de betaalbaarheid, technologische ontwikkelingen en de resultaten van nader onderzoek.

Wanneer een collectieve warmte- en koude-oplossing wordt aangeboden heeft de gemeente de mogelijkheid om de zogenaamde 'aanwijsbevoegdheid' uit de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) in te zetten. De Gemeente Leiden is voornemens om dit ook te doen. Dit houdt in dat gebouweigenaren een redelijke termijn meegegeven wordt waarin zij de kans krijgen om aangesloten te worden op de collectieve oplossing of de overstap zelf maken op een individuele oplossing. Na deze termijn wordt de aardgaslevering beëindigd. Op het moment van schrijven van de startnotitie is nog niet te zeggen hoe lang deze redelijke termijn gaat duren. Dit wordt definitief besloten in het wijkuitvoeringsplan. In de onderzoeksfase (zie bovenstaande uitgangspunten) wordt een inschatting gegeven wat een redelijke termijn is per oplossing.

Tegengas en DEM kijken anders dan de gemeente aan tegen het inzetten van de aanwijsbevoegdheid aan en stellen hier het volgende over:

Feitelijk moeten we constateren dat het aanbod van energie uit schone bronnen op dit moment 20% bedraagt. Plannen voorzien in een stapsgewijze uitbreiding, waarbij de natuurlijke momenten van vervanging en toekomstige technologische ontwikkelingen optimaal kunnen worden benut. Dat bepaalt tevens het tempo van het verminderen van de CO₂-uitstoot. Energiebesparing is een belangrijke autonome factor in de energietransitie. Lokale energiebronnen en -opslag vragen om specifieke aandacht in de wijk, zeker gezien het voornemen om saldering in 2027 af te schaffen. Het belangrijkste is dat de bewoners een doorslaggevende stem hebben in de energietransitie. De ervaring leert dat zonder duidelijk draagvlak van de bewoners de energietransitie stopt of zelfs mislukt. Het dreigen met de inzet van wettelijke middelen om het leveren van aardgas te stoppen staat wat ons betreft haaks op deze benadering.

12. In het wijkuitvoeringsplan wordt beschreven of en hoe de bestaande gasinfrastructuur in stand gehouden wordt voor het gebruik van hybride warmtepompen en voor de (toekomstige) benutting voor groen gas of waterstofgas. Dit uitgangspunt doet daarmee recht aan een eerder aangenomen motie hierover. In de onderzoeksfase wordt uitgezocht of dit haalbaar is.
13. Bewoners van Merenwijk-Laag die kiezen voor een individuele oplossing zijn volledig vrij om stapsgewijs en weloverwogen een eigen pakket aan maatregelen te kiezen. Zo zijn de kosten voor hen overzichtelijk en is de financiering van die investeringen beheersbaar. Wel is het van belang dat zij rekening houden met een mogelijke einddatum van de aardgaslevering (zie Uitgangspunt 11).
14. Een zorgvuldig onderzoeks- en participatieproces is leidend, niet een strakke planning. Bij die voorbereiding hoort ook een inschatting van de risico's en het opstellen van het bijbehorende risico-analyse en bijbehorend plan. De inschatting is dat er niet vóór 2026 een afgerond wijkuitvoeringsplan voor Merenwijk-Laag wordt vastgesteld. De keuzes voor de energietransitie zijn in het wijkuitvoeringsplan opgenomen en worden aan het College en de gemeenteraad ter vaststelling voorgelegd.